

535). Nûr-i Muhammedî, Semmân'ın ken-
di mistik tecrübeleri ve sūfinin uyması ge-
reken kurallar şeklinde üç bölümden oluş-
maktadır (Radtke, XXXVI/3 [1996], s. 332).
3. *İğâsetü'l-Jehân ve mu'ânesetü'l-vel-
hân* (Hartum 1955). 4. *Keşfü'l-estâr fîmâ
yete'allaku bi'l-ismi'l-kahhâr*. Ahmed el-
Bedevî es-Semmânî tarafından *Hâzîhî Ri-
sâle fîmâ yete'allaku bi'smihî el-kah-
hâr ve vaşîyyetihî li'l-iḥvân ve't-tezâ-
kir* (Kahire, ts.) adıyla basılmıştır (*Arabic
Literature of Africa*, I, 92). 5. *Mevlidü'n-
nebi* (Kahire 1974). 6. *el-İstiğâse* (Broc-
kelmann, II, 535). 7. *el-Vesîle fi'd-da'a-
vât ve'l-ezkâr* (*Hediyetü'l-ârifîn*, II, 341;
Mu'cemü'l-mü'ellifîn, X, 188). 8. *Câliyâ-
tü'l-küreb ve münîlâtü'l-'Arab* (Radtke,
XXXVI/3 [1996], s. 332). 9. *el-Menâkübü's-
seniyye min mevâhibi'l-mennân 'alâ
'abdihî zi'l-aḥlâkı-r-râziyye* (*Mu'cemü'l-
mü'ellifîn*, X, 188). 10. *Muḥtaşarü't-Ta-
rîkâtü'l-Muḥammediyye* (Brockelmann,
II, 535; eserleri için ayrıca bk. *Arabic Lite-
rature of Africa*, I, 92-94).

BİBLİYOGRAFYA :

Harîrîzâde, *Tibyân*, I, vr. 171^a; II, vr. 140^a-141^a;
Brockelmann, *GAL Suppl.*, II, 535; *İzâhu'l-mek-
nûn*, II, 664; *Hediyetü'l-ârifîn*, II, 341; Kehhâ-
le, *Mu'cemü'l-mü'ellifîn*, X, 188; B. G. Martin,
"A Short History of the Khalwati Order of Der-
vishes", *Scholars, Saints and Sufis* (ed. N. R.
Keddie), Berkeley 1972, s. 302; J. S. Trimming-
ham, *The Sufi Orders in Islam*, New York 1973,
s. 130; N. Grandin, "Soudan, corne de l'Afrique
orientale", *Les ordres mystiques dans l'Islam:
cheminements et situation actuelle* (ed. A. Po-
povic - G. Veinstein), Paris 1986, s. 173-175; Ali
Salih Karrar, *Sufi Brotherhoods in the Sudan*,
London 1992, s. 42-48; *Arabic Literature of Af-
rica: The Writings of Eastern Sudanic Africa* (ed.
J. O. Hunwick - R. S. O'Fahey), Leiden 1994, I, 91-
95; R. S. O'Fahey, "Sufism in Suspense: The Su-
danese Mahdî and the Sufis", *Islamic Mysticism
Contested* (ed. F. de Jong - B. Radtke), Leiden 1999,
s. 269, 271-272; M. van Bruinessen, "Controver-
sies in Twentieth-Century Indonesia", a.e., s.
709; Dilâver Gürer, *Abdülkâdir Geylânî: Hayatı,
Eserleri, Görüşleri*, İstanbul 1999, s. 371-372;
B. Radtke, "Sufism in the 18th Century: An At-
tempt a Provisional Appraisal", *WJ*, XXXVI/3
(1996), s. 331-334; Nihat Azamat, "Abdüssamed
el-Pelimbânî", *DİA*, I, 300; a.m.f., "Kâdiriyye",
a.e., XXIV, 134; Süleyman Uludağ, "Halvetiyye",
a.e., XV, 393.

SALİH ÇİFT

SEMMÂNİYYE

(السمانیة)

Halvetiyye-Bekriyye tarikatının
Muhammed b. Abdülkerîm
es-Semmân'a
(ö. 1189/1776)
nisbet edilen bir kolu

(bk. SEMMÂN, Muhammed b. Abdülkerîm).

SEMMÂSÎ

(سمسائی)

Muhammed Baba Semmâsî
(ö. 736/1335-36 [?])

Orta Asyalı Hâcegân tarikatı şeyhi.

Buhara'nın Râmîten kasabasının Sem-
mâsî (Semâsî) köyünde doğdu. Gençliğinde
ilim tahsiliyle meşgul oldu. Babası Seyyid
Abdullah'ın tavsiyesiyle Hâcegân şeyhle-
rinden Mahmûd Fağnevî'ye intisap edince
Fağnevî onu halifesi Ali Râmîtenî'ye gön-
derdi. Ali Râmîtenî'nin yanında tasavvufî
eğitime devam etti ve onunla birlikte Hâ-
rîzm'e gitti. Seyrû sülûkünü tamamlaya-
rak halife olduktan sonra köyüne dönüp
irşad faaliyetine başladı.

Semmâsî'nin irşadı ile Hâcegân silsilesi-
ne dahil olanların en önemli siması Bahâ-
eddin Nakşibend'in müşşidî Seyyid Emîr
Külâlî'dir. Bir güreş müsabakasında Sem-
mâsî'nin Emîr Külâlî'e nazar ettiği, Külâlî'in
bu mânevî nazarın tesirinde kalarak ona
intisap ettiği nakledilir. Menkıbeye göre
Bahâeddin Nakşibend'in doğmasına yakın
bir tarihte Semmâsî, müridleriyle birlikte
Buhara'nın Kasrîhindûvân köyünden ge-
çerken yanındakilere bu topraktan bir yi-
ğidin kokusunun geldiğini ve Kasrîhindû-
vân'ın kısa bir süre sonra Kasrîrifân ola-
cağını söylemiş, Kasrîhindûvân'a bir son-
raki gelişinde henüz üç günlük bir bebek
olan Bahâeddin Nakşibend'i görünce mü-
ridlerine, "Kokusunu duyduğumuz yiğit bu-
dur" deyip halifesi Emîr Külâlî'e dönmüş
ve, "Oğlum Bahâeddin'den şefkat ve ter-
biyeni esirgerme, yoksa sana hakkımı helâl
etmem" demiştir. Semmâsî'nin bu men-
kıbede geçen sözünden dolayı köyün adı
Kasrîrifân olarak değişmiştir.

Bahâeddin Nakşibend yaklaşık on sekiz
yaşına gelince dedesinin onu evlendirmek
istediği ve onu Semmâsî köyüne gönde-
rip Semmâsî'yi Kasrîrifân'a davet ettiği,
Nakşibend'in Semmâsî ile birlikte muhtemelen kız isteme ya da nişan merasimi için Kasrîrifân'a geldiği, Semmâsî'nin Kasrîrifân'a yaptığı bu ziyarettten sonra vefat ettiği anlaşılmaktadır. Bahâeddin Nakşibend'in 718 (1318) yılında doğduğu ve Semmâsî'nin ölümünde on sekiz yaşlarında olduğu dikkate alınarak Semmâsî'nin 736 (1335-36) yılları civarında vefat ettiği söylenebilir. XIX. yüzyılda yazılan *Hazîne-tü'l-aşfiyâ*'da ölüm tarihi 755 (1354) diye kaydedilmişse de ondan iki asır önce kaleme alınan *Maḥlabü't-tâlibîn*'deki 734

(1333-34) yılı doğruya daha yakındır. Kab-
ri Semmâsî köyündedir.

Muhammed Baba Semmâsî'de gaybet
ve istiğrak halinin galip olduğu, bazan kö-
yündeki küçük bir üzüm bağına gidip as-
maları budadığı, bu sırada kendinden geç-
tiği ve elindeki bıçağın yere düştüğü, onun
istiğrak hali içinde bir süre öylece kaldığı
kaydedilmektedir. Hâce Sūfî Sūhârî, Hâce
Mahmûd Semmâsî, Mevlânâ Dânişmend
Ali ve Seyyid Emîr Külâlî adlı dört halife ye-
tiştirmiştir. Bunlardan Mahmûd Semmâ-
sî onun oğludur. Hâcegân tarikatını Nak-
şibendiyye'ye bağlayan silsile Emîr Külâlî
vasıtasıyla devam etmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Mevlânâ Şehâbeddin, *Âgâhi-yi Seyyid Emîr-i
Külâlî* (nşr. Gulâm Mustafa Han), Karaçi 1381/
1961, s. 75, 118; Salâh b. Mübârek el-Buhârî, *En-
sû't-tâlibîn ve 'uddetü's-sâlikîn* (nşr. Halil İbra-
him Saroğlu - Tefkîk Sübhânî), Tahran 1371 hş.,
s. 79-83; Abdurrahman-ı Câmî, *Nefehâtü'l-üns*
(nşr. Mahmûd Abdî), Tahran 1375 hş./1996, s.
386; Fahrreddin Safî, *Reşehât-ı 'Aynü'l-hayât* (nşr.
Ali Asgar Muñniyân), Tahran 1977, I, 73-76; Mu-
hammed b. Hüseyin Kazvîni, *Silsilenâme-i Hâce-
gân-ı Nakşibend*, Süleymaniye Ktp., Lâleli, nr.
1381, vr. 7^b; Muhammed Tâlib, *Maḥlabü't-tâlibîn*,
Özbekistan Fenler Akademisi Bîrûnî Şarkiyat Ens-
titüsü Ktp., nr. 80, vr. 20^b-22^a; Bedreddin Sirhin-
dî, *Ḥazarâtü'l-kuds*, Özbekistan Fenler Akade-
misi Bîrûnî Şarkiyat Enstitüsü Ktp., nr. 76, I, vr.
111^b-112^a, 116^a; Abdülmecid el-Hânî, *el-Ḥadâ'i-
ku'l-verdiyye*, Kahire 1308, s. 122-123; Nâsrü'd-
din Buhârî, *Tuḥfetü'z-zâ'irîn*, Buhara 1910, s. 44;
Sadreddin Selim Buhârî, *Bahâ'üddin Nakşibend
Yâki Yetti Pir*, Taşkent 1993, s. 10-11; Hamid Al-
gar, "Bâbâ Sammâsî", *Elr.*, III, 294; a.m.f., "Bâbâ
Semmâsî", *Dânişnâme-i Cihân-ı İslâm*, Tahran
1375 hş./1996, I, 35; Gulâm Ali Âryâ, "Bâbâ Sem-
mâsî", *DMBİ*, X, 747.

NECDET TOSUN

SEMNÛN b. HAMZA

(سمنون بن حمزة)

Ebû'l-Kâsım Semnûn b. Hamza
(ö. 298/911 [?])

Tasavvufta Allah sevgisini esas alan
ilk sūfîlerden.

Basra'da doğdu. Hayatına dair kaynak-
larda yeterli bilgi yoktur. Sülemî babası-
nın adını Hamza, Ömer ve Abdullah ol-
mak üzere üç şekilde kaydeder, künyesi-
nin Ebû'l-Hasan veya Ebû'l-Kâsım olduğu-
nu belirtir (*Tabakât*, s. 195). Ebû Nuaym
ise Ebû'l-Hasan ile birlikte Ebû Bekir kü-
nyesini de verir (*Hilye*, X, 309). Semnûn ta-
savvuf yolunda Serî es-Sakatî, Ebû Ahmed
el-Kalânîsî, Muhammed b. Ali el-Kassâb gi-
bi sūfîlerden faydalandı. B. Reinert onun
hocaları arasında III. (IX.) yüzyılın ikinci ya-
rısında vefat etmiş olan Ebû Ya'kûb es-Sû-
sî'yi de zikreder (*El²* [İng.], IX, 873). Rei-